ANALİZ · Hukukun Üstünlüğü

“Yeniden Yapılanma” İddiaları Bağlamında İnsani Yardım Faaliyetlerinin Suç Olarak Nitelendirilmesi ve Sistematik Hak İhlalleri

10 Kasım 2026 · Amsterdam Law Center · 20 dk okuma

Türkiye’de son yıllarda yürütülen terör soruşturmaları ve bu kapsamda gerçekleştirilen kolluk operasyonlarına ilişkin resmî açıklamalarda, belirli kavram ve nitelendirmelerin tekrarlandığı görülmektedir. Özellikle resmî makamlarca “FETÖ/PDY” olarak adlandırılan yapıya yönelik operasyonlarda, “güncel yapılanma”, “yeniden yapılanma”, “örgütsel faaliyetlerin sürdürülmesi” ve “örgütün finansal faaliyetlerinin devam ettirilmesi” gibi ifadeler sıklıkla kullanılmaktadır.

Bu ifadeler, kamuoyunun aşina olduğu bir söyleme dönüşmüştür. Her yeni operasyonun ardından benzer açıklamalar yapılmakta, gözaltına alınan kişiler, henüz haklarında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı

bulunmadan kamuoyuna örgütsel faaliyetlerin parçası olarak sunulmaktadır.

Özellikle henüz haklarında kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü bulunmayan kişilerin, soruşturma aşamasında örgütsel faaliyetlerle ilişkilendirilerek kamuoyuna sunulması, Anayasa'nın 38. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 6. maddesinde güvence altına alınan masumiyet karinesi bakımından ayrıca incelenmelidir.

Asıl dikkat çekici olan, "yeniden yapılanma" kavramının uygulamada hangi faaliyetlerle ilişkilendirildiğidir.

Cezaevinde bulunan insanların eşlerine ve çocuklarına yardım etmek, ekonomik sıkıntı içindeki ailelerin ihtiyaçlarını karşılamak, çocukların eğitim masraflarına katkıda bulunmak, kira ve mutfak giderlerine destek olmak veya yıllardır cezaevinde bulunan bir insanın ailesini yalnız bırakmamak nasıl bir örgütsel faaliyetin parçası olabilir?

Bir insanın başka bir insana yardım etmesi, hangi hukuki koşullarda terör suçuna dönüşebilir?

Daha da önemlisi, geçmişte terör örgütü üyeliğinden mahkûm edilmiş insanların ailelerine yardım eden kişilerin yeni bir örgütsel yapılanmanın parçası olmakla suçlanması, ceza hukukunun temel ilkeleriyle nasıl bağdaştırılabilir?

Devletin terör suçlarını soruşturma, suç teşkil eden faaliyetleri önleme ve failleri cezalandırma yetkisi tartışmasızdır. Ancak bu yetkinin kullanımı, her durumda kanunilik, ölçülülük, bireysel cezai sorumluluk ve adil yargılanma güvenceleriyle sınırlıdır.

Bu yazının temel meselesi tam olarak budur.

Önce insanları hukuki niteliği tartışmalı delillerle mahkûm etmek, ardından onların ailelerine yardım edenleri yeni bir suçlamanın konusu yapmak, hukuk devleti açısından iki ayrı ve birbirini ağırlaştıran sorundur.

1. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi: Hukuka Uygun Faaliyetlerin Cezai Sorumluluğa Esas Alınmasının Sınırları

Ceza hukukunun temel güvencelerinden biri, nullum crimen, nulla poena sine lege (kanunsuz suç ve ceza olmaz) ilkesidir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 7. maddesi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 38. maddesi ve Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 2. maddesiyle güvence altına alınan bu ilke, bireylerin ancak kanunda açıkça suç olarak tanımlanan fiilleri nedeniyle cezai sorumluluk altına alınabilmelerini öngörmektedir. [5][6][7]

Bu ilke, yalnızca bir davranışın kanunda suç olarak tanımlanmış olmasını değil,kişinin gerçekleştirdiği fiilin hangi koşullarda suç oluşturacağını önceden öngörebilmesini de gerektirir.

Ceza hukukunda sorumluluk, kişinin kim olduğuna, kimlerle görüştüğüne, geçmişte hangi sosyal çevrede bulunduğuna veya hangi insanlarla arkadaşlık ettiğine göre değil, bizzat gerçekleştirdiği somut fiillere ve suçun bütün unsurlarına göre belirlenmelidir.

Bir insanın geçmişte hukuka uygun olarak gerçekleştirdiği faaliyetler, sonradan ortaya çıkan siyasi veya idari değerlendirmeler nedeniyle kendiliğinden suç niteliği kazanamaz.

Aynı şekilde, geçmişte hukuka uygun bir faaliyetle ilişkili olduğu ileri sürülen sonraki davranışlar da yalnızca bu bağlantı nedeniyle suç sayılamaz.

Elbette yeni ve bağımsız bir suç fiili varsa bu ayrıca soruşturulabilir. Ancak devlet, yeni suçlamanın maddi ve manevi unsurlarını somut delillerle ortaya koymak zorundadır.

Bu noktada Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 7. maddesi, Anayasa'nın 38.maddesi ve Türk Ceza Kanunu'nun 2. maddesi birlikte değerlendirilmelidir.

Hukukun temel güvencesi şudur: Bir insan, gerçekleştirdiği fiil nedeniyle ve ancak kanunda tanımlanan suçun bütün unsurları oluşmuşsa cezalandırılabilir. Kimliği,geçmişi, düşünceleri veya sosyal ilişkileri nedeniyle değil.

2. AİHM İçtihadı Işığında Terör Örgütü Üyeliği Suçunun Değerlendirilmesi: Kanunilik, Bireyselleştirme ve Delillerin Hukuki Niteliği

15 Temmuz 2016 sonrasında Türkiye'de yürütülen terör soruşturmaları ve ceza yargılamalarında, ByLock adlı mesajlaşma uygulamasının kullanılması, Bank Asya hesap hareketleri, sendika ve dernek üyelikleri ile çeşitli sosyal ve mesleki faaliyetler, silahlı terör örgütü üyeliği suçlamalarına dayanak oluşturan deliller arasında yer almıştır.

Bu faaliyetlerin cezai sorumluluğun belirlenmesinde ne şekilde değerlendirilebileceği, özellikle suçun maddi ve manevi unsurlarının bireyselleştirilmesi, delillerin hukuki niteliği ve yargılamanın adilliği bakımından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadında kapsamlı biçimde ele alınmıştır.

AİHM'in Yüksel Yalçınkaya/Türkiye, Demirhan ve Diğerleri/Türkiye ve Yasak/Türkiye kararları, terör örgütü üyeliği suçunun değerlendirilmesinde kanunilik, öngörülebilirlik ve bireysel cezai sorumluluk ilkelerinin uygulanmasına ilişkin önemli hukuki ölçütler ortaya koymaktadır.

A. Yüksel Yalçınkaya/Türkiye – 26 Eylül 2023

AİHM Büyük Dairesi, Yüksel Yalçınkaya kararında, ByLock kullanımının başka bir bireysel değerlendirme yapılmaksızın örgüt üyeliğinin belirleyici kanıtı kabul edilmesini hukuka aykırı bulmuştur.

Başvurucunun Bank Asya hesabı ile sendika ve dernek üyelikleri de mahkûmiyette dikkate alınan unsurlar arasındaydı.

Mahkeme, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 7. maddesinin (kanunilik), 6.maddesinin 1. fıkrasının (adil yargılanma) ve 11. maddesinin (örgütlenme özgürlüğü) ihlal edildiğine karar vermiş; ayrıca sorunun sistemik niteliğine dikkat çekerek genel tedbirler alınması gerektiğini belirtmiştir. [1]

B. Demirhan ve Diğerleri/Türkiye – 22 Temmuz 2025

AİHM, 239 başvurucuyu kapsayan bu davada da ByLock kullanımına dayalı mahkûmiyetlerde, Yalçınkaya kararında tespit edilen hukuki sorunların devam ettiğini belirlemiştir.

Mahkeme, Sözleşme'nin 7. ve 6. maddelerinin ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Bu karar, sorunun münferit olmadığını ve çok sayıda dosyayı etkilediğini göstermesi bakımından önemlidir. [2]

C. Yasak/Türkiye – 5 Mayıs 2026

AİHM Büyük Dairesi, Yasak kararında, örgüt üyeliği suçlamasının yalnızca kişinin geçmiş ilişkilerine veya faaliyetlerine dayanılarak kurulamayacağını vurgulamıştır.

Mahkeme, başvurucunun suç kastının ve örgütle ilişkisinin somut, kişiye özgü ve bağlamı dikkate alan bir değerlendirmeyle ortaya konulmadığı sonucuna vararak Sözleşme'nin 7. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Ayrıca cezaevi koşulları nedeniyle 3. maddenin de ihlal edildiğini tespit etmiştir. [3]

Bu üç kararın ortak mesajı açıktır: Bir kişinin belirli bir uygulamayı kullanması, bir bankada hesap bulundurması, sendika veya derneğe üye olması ya da sosyal faaliyetlere katılması, tek başına terör örgütü üyeliğinin bütün unsurlarını ispatlamaz.

Ceza sorumluluğu kişiseldir; kişinin kastı, davranışlarının amacı ve somut olayın koşulları ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

Bu hukuki ilke, yazımızın asıl konusuyla da doğrudan bağlantılıdır: Cezaevindeki bir kişinin ailesine yardım etmek de yalnızca bu ilişki nedeniyle örgütsel faaliyet veya suç delili olarak kabul edilemez.

3. İnsani Yardım ve Sosyal Dayanışma Faaliyetlerinin “Yeniden Yapılanma” İddiaları Kapsamında Suç Olarak Nitelendirilmesi

Meselenin temel hukuki sorunlarından biri, ceza infaz kurumlarında bulunan kişilerin ailelerine yönelik insani yardım ve sosyal dayanışma faaliyetlerinin, “yeniden yapılanma” iddiaları kapsamında örgütsel faaliyet olarak değerlendirilmesidir.

Yıllardır cezaevinde bulunan kişilerin eşleri ve çocukları, ciddi ekonomik ve sosyal güçlüklerle karşı karşıya kalabilmektedir.

Bir düşünelim.

Bir baba altı yıldır cezaevindedir. Eşi, çocuklarını büyütmeye, evin geçimini sağlamaya ve hayatını sürdürmeye çalışmaktadır. Çocukların okul masrafları, kira, elektrik, su ve mutfak giderleri vardır.

Bu aileye destek olmak isteyen bir kişi, bazen maddi destek sağlamakta, bazen çocukların eğitim masraflarını karşılamakta, bazen evin alışverişini yapmakta, bazen de ailenin yalnız olmadığını hissettirmek için ziyaret etmektedir.

Bu noktada cevaplanması gereken temel hukuki sorular şunlardır:

- Cezaevindeki bir kişinin eşine ve çocuklarına yardım edilmesi, hangi somut koşullarda suçun unsurlarını oluşturabilir?
- Bir çocuğun eğitim giderlerinin karşılanması, hangi hukuki gerekçeyle terör örgütünün finansmanı olarak nitelendirilebilir?
- Eşini yıllardır cezaevinde bekleyen bir kadının kira giderlerine katkıda bulunulması, hangi somut delillerle örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilebilir?

Özellikle geçmişte terör örgütü üyeliğinden mahkûm edilmiş kişilerin ailelerine yardım edilmesinin, tek başına yeni bir örgütsel yapılanmanın varlığına veya bu yapılanmaya katılıma delil oluşturduğu kabul edilemez.

AİHM’in kararları , Türkiye’de terör örgütü üyeliği suçlamasıyla verilen bazı mahkûmiyet kararlarının, suçta kanunilik ve bireysel cezai sorumluluk ilkeleri bakımından hukuki sorunlar taşıdığını ortaya koymuştur. Bu kararlar, bir kişinin yalnızca belirli faaliyetleri veya sosyal ilişkileri nedeniyle suçlu kabul edilemeyeceğini; suçun bütün unsurlarının somut delillerle ortaya konulması gerektiğini göstermektedir.

Bu durumda, hukuki dayanakları AİHM kararlarıyla tartışmalı hâle gelen mahkûmiyetlere bir de bu kişilerin ailelerine yardım edenlerin suçlanmasının eklenmesi, yeni bir hukuki sorun doğurmaktadır. Bir kişinin terör örgütü üyeliğinden mahkûm edilmiş olması, ailesine yardım eden kişilerin de örgütsel faaliyet yürüttüğü anlamına gelmez.Elbette devletin suç teşkil eden faaliyetleri soruşturma yetkisi vardır. Ancak bir çocuğun eğitim masrafını karşılamak, cezaevindeki bir kişinin eşine kira desteği sağlamak veya bir ailenin temel ihtiyaçlarını karşılamak, yalnızca yardım edilen kişinin geçmişi nedeniyle suç sayılamaz Ceza hukukunda davranışın adı kadar amacı, bağlamı, kastı ve somut koşulları da önemlidir.

İnsani yardımlaşmanın kendisini suç saymak, hukukun bireysel sorumluluk ilkesini ortadan kaldıran bir yaklaşım olur.

İnsani yardımlaşma suç değildir.

Bir devlet, cezaevindeki insanların ailelerine yardım edenleri de suçlu olarak görmeye başlarsa yalnızca mahkûmları değil, onların dışarıdaki ailelerini ve bu ailelere yardım etmek isteyen bütün toplumu cezalandırmaya başlamış demektir.

Daha da vahimi, bu yaklaşım toplumda korku yaratmaktadır.

İnsanlar artık zor durumdaki bir aileye yardım ederken bile tereddüt etmektedir. Bir arkadaşının eşine para göndermekten, bir çocuğun eğitimine katkıda bulunmaktan, bir ailenin alışverişini yapmaktan çekinmektedir.

Çünkü herkes aynı soruyla karşı karşıya kalmaktadır:

“Ya bu yardım nedeniyle ben de yeniden yapılanma soruşturmasına dâhil edilirsem?”

Böylece cezaevinde bulunan kişinin özgürlüğünden mahrum bırakılmasıyla başlayan mağduriyet, dışarıdaki ailesinin ekonomik ve sosyal yalnızlığa itilmesiyle devam etmekte; bu ailelere yardım etmek isteyen insanlar da yeni soruşturmaların muhtemel şüphelileri hâline gelebilmektedir.

Bir çocuğun babasının cezaevinde olması suç değildir.

Annesinin ekonomik sıkıntı çekmesi suç değildir.

O çocuğun eğitimine katkıda bulunmak da kendiliğinden suç olamaz.

İnsanların birbirine yardım etmekten korktuğu bir toplumda yalnızca bireysel özgürlükler değil, toplumsal dayanışma ve vicdan da zarar görür.

4.İnsani Yardım Faaliyetlerinin Örgütsel Faaliyetlerden Hukuken Ayrılması

Bu meselenin hukuki boyutunu ayrıca değerlendirmek gerekir.

Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesi, suç işlemek amacıyla örgüt kurma, yönetme ve örgüte üyelik gibi fiilleri düzenlemektedir. Maddenin ilgili hükümleri, örgüte yardım davranışlarını da belirli koşullarda yaptırıma bağlamaktadır. [6]

Ancak bu hükümler, herhangi bir sosyal veya ekonomik yardımlaşmayı kendiliğinden örgütsel suç hâline getirmez.

Bir davranışın örgüte yardım olarak değerlendirilebilmesi için yalnızca yardımın yapılmış olması yeterli değildir. Yardımın kime, hangi amaçla, hangi bilgi ve iradeyle,hangi koşullarda ve ne şekilde yapıldığı incelenmelidir.

Örneğin:

- İhtiyaç sahibi bir ailenin kira giderini karşılamak,
- Cezaevindeki bir kişinin çocuklarına eğitim desteği sağlamak,
- İşsiz kalan eşe iş bulmak,
- Hastalık nedeniyle ekonomik sıkıntı yaşayan bir aileye yardım etmek,
- Gıda ve temel ihtiyaçları karşılamak. ile bir örgütün suç faaliyetlerini bilerek ve isteyerek desteklemek arasında hukuki bakımdan önemli farklar bulunmaktadır.

Bu farkın ortadan kaldırılması, ceza hukukunun sınırlarının belirsizleşmesine yol açar.

AİHM'in Yasak kararında vurguladığı bireysel sorumluluk ilkesi de bu bakımdan önemlidir. Kişinin gerçekleştirdiği davranışın yanı sıra, suçun manevi unsurunun ve örgütle kurduğu ilişkinin niteliğinin de ortaya konulması gerekir.

Sadece yardım yapılan kişinin geçmişte (AİHM kararlarına aykırı olarak) mahkûm edilmiş olması, yardım eden kişinin de örgütsel amaç taşıdığını göstermez.

Bir insanın, başkasının geçmişteki mahkûmiyetinden dolayı cezai sorumluluk üstlenmesi mümkün değildir.

Anayasa'nın 38. maddesindeki ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi tam da bunun için vardır. [5]

5.Ceza İnfazının Aileler Üzerindeki Dolaylı Cezalandırıcı Etkileri

Cezaevinde bulunan bir insanın cezası, hukuken kendisine verilen ceza ile sınırlıdır.

Eşinin, çocuklarının, anne ve babasının veya kardeşlerinin bu cezanın sonuçlarını ekonomik ve sosyal bakımdan ağır biçimde yaşaması ise ayrı bir toplumsal sorundur.

Bir çocuğun babasından yıllarca ayrı kalması, bir kadının eşinin yokluğunda bütün aile sorumluluğunu üstlenmesi ve bir ailenin gelir kaynaklarını kaybetmesi zaten yeterince ağır sonuçlardır.

Bu ailelerin dışarıdan yardım almasını da şüpheli bir faaliyet olarak görmek, mağduriyetin katbekat artmasına yol açmaktadır.

Devletin görevi, bir insanın mahkûmiyeti nedeniyle ailesinin bütün sosyal ilişkilerini kesmek değildir.

Cezanın infazı, mahkûmun dışarıdaki ailesini yardımlaşmadan ve toplumsal dayanışmadan mahrum bırakmanın bir aracı olamaz.

AİHS'nin 8. maddesi, aile ve özel hayata saygı hakkını güvence altına alır.

Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri de özel hayatın ve aile hayatının korunmasına ilişkin temel güvenceler içermektedir. [5][7]

İnsani yardımlaşmayı şüphe konusu hâline getiren uygulamalar, bu hakların kullanılmasını dolaylı biçimde zorlaştırabilir.

Bu nedenle mesele yalnızca ceza hukuku açısından değil; aile hayatı, çocukların üstün yararı, sosyal dayanışma ve insan onuru açısından da değerlendirilmelidir.

4. Sistematik İhlaller ve Hesap Vermezlik: AİHM'e Başvurun, Yıllarca Bekleyin; Git Gel Konya Altı Saat!

Türkiye'deki insan hakları tartışmalarının en acı boyutlarından biri, AİHM kararlarının etkili biçimde uygulanmaması meselesidir.

Bir insanın yıllarca cezaevinde kaldığını düşünelim.

Beş, on yıl özgürlüğünden mahrum bırakılmış, işini kaybetmiş, ailesinden uzaklaşmış, çocuklarının büyümesine tanıklık edememiş ve ekonomik varlığını tüketmiş olsun.

Yıllar sonra AİHM'e başvurmuş ve hakkında verilen mahkûmiyet kararında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ihlal edildiğine ilişkin bir karar almış olsun.

Bu karar, kaybettiği yılları geri getirebilir mi?

Çocuklarının büyürken yanında olamadığı yılları geri verebilir mi?

Kaybettiği mesleğini, itibarını, ekonomik gücünü ve sosyal ilişkilerini yeniden sağlayabilir mi?

Elbette hayır.

AİHM kararı, ihlalin uluslararası düzeyde tespit edilmesi bakımından çok önemlidir.

Ancak insanın kaybettiği zamanı ve hayatı geri getiremez.

Üstelik Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne ulaşmak; hukuki bilgi, avukat desteği, zaman ve ekonomik imkân gerektiren bir süreçtir. Birçok mağdur için bu yol, fiilen "git gel Konya altı saat" kadar uzun, yorucu ve çoğu zaman sonuçsuz bir çabaya dönüşmektedir.

Asıl sorun ise daha derindedir.

Siyaset ve yargı unsurları, AİHM'den çıkan kararları büyük ölçüde bireysel düzeyde ve seçici biçimde uygulamakta, Mahkemenin açıkça istediği genel tedbirleri almaktan ısrarla kaçınmaktadır.

AİHS'nin 46. maddesi uyarınca taraf devletler, kesinleşmiş AİHM kararlarına uymakla yükümlüdür. Bu yükümlülük, ihlalin niteliğine göre yalnızca başvurucunun bireysel durumunun giderilmesini değil, benzer ihlallerin tekrarını önleyecek genel tedbirlerin alınmasını da gerektirebilir.

Nitekim AİHM, Yüksel Yalçınkaya/Türkiye kararında, ByLock kullanımına dayalı mahkûmiyetlerde benimsenen kategorik delil değerlendirmesinin sistemik nitelikte sorunlar doğurduğunu belirterek genel tedbirlerin gerekliliğine dikkat çekmiştir.

Buna rağmen, benzer delil değerlendirme yöntemlerinin ve "yeniden yapılanma" iddiaları kapsamında yürütülen soruşturmaların devam etmesi, AİHM içtihadının ulusal hukukta ne ölçüde etkili biçimde uygulandığı sorusunu gündeme getirmektedir.

AİHM kararlarının yalnızca bireysel dosyalarla sınırlı sonuçlar doğurması ve tespit edilen sistemik sorunların giderilmemesi, etkili hukuki koruma ve hesap verebilirlik ilkeleri bakımından ciddi bir sorun oluşturmaktadır.

Ortaya çıkan tablo, hak arama sürecindeki kişiler açısından adeta şu anlayışın hâkim olduğu izlenimini yaratmaktadır:

"AİHM'e başvurabilirsiniz; ancak kararın ne zaman ve nasıl uygulanacağı belirsizliğini korumaktadır."

Oysa hukukun üstünlüğü ilkesinin geçerli olduğu bir sistemde, uluslararası yargı kararlarının uygulanması idarenin veya yargı mercilerinin takdirine bırakılabilecek bir tercih değil, hukuki bir yükümlülüktür.

Hak ihlalinin sonuçlarını doğrudan yaşamayan karar vericiler açısından yıllar süren yargılama süreçleri yalnızca hukuki bir prosedür olarak görülebilir. Ancak özgürlüğünden yoksun bırakılan kişiler ve aileleri bakımından aynı süre; kaybedilen yıllar, çocukların büyümesine eşlik edilemeyen zamanlar, ekonomik yıkım ve telafisi güç mağduriyetler anlamına gelmektedir.

Sistemik sorunlar giderilmediği sürece “yeniden yapılanma” iddiaları kapsamında yürütülen soruşturmaların ve insani yardım faaliyetlerinin cezai sorumluluğa esas alınmasının yeni hak ihlallerine yol açma riski devam edecektir.

7.“Yeniden Yapılanma” Adı Altında Korku Yönetimi

Terörle mücadele, her devletin meşru güvenlik görevlerinden biridir. Devletin gerçek terör faaliyetlerini soruşturma, önleme ve cezalandırma yetkisi tartışma konusu değildir.

Ancak “yeniden yapılanma” adı altında yürütülen uygulamalar, güvenlik politikası olmaktan çıkıp sistematik bir korku yönetimine dönüşmüştür.

Bir ülkede yıllardır sürekli “güncel yapılanma”, “yeniden yapılanma”, “finans ağı çökertildi” iddiaları gündeme getiriliyor; belirli toplumsal çevreler devamlı şüphe altında tutuluyor ve insanların en temel sosyal ilişkileri —bir aileye yardım etmek, bir çocuğun eğitim masrafına katkıda bulunmak, eski bir arkadaşa destek olmak— terör soruşturması konusu hâline geliyorsa bunun adı artık güvenlik politikası değil,toplumun tamamını potansiyel şüpheli ilan eden bir korku yönetimidir.

Bu ortamda insanlar:

- Eski arkadaşlarıyla görüşmekten çekinir.
- Cezaevinde bulunan bir yakınının ailesine yardım etmekten endişe duyar.
- Bir çocuğun eğitim masraflarına katkıda bulunurken dahi suç şüphesi altında kalabileceği kaygısını taşır.
- Düşüncelerini özgürce ifade etmekten ve sosyal dayanışma faaliyetlerine katılmaktan kaçınır.

Ortaya çıkan sonuç, yalnızca soruşturulan kişilerin özgürlüklerinin sınırlanması değildir.

Toplumun geri kalanında da derin bir otosansür, güvensizlik ve yalnızlaşma ortamı oluşur.

Oysa hukuk devleti, vatandaşlarının birbirinden korktuğu değil, haklarını güven içinde kullanabildiği devlettir.

“Yeniden yapılanma” retoriğiyle insani yardımlaşmayı suç kapsamına sokmak, gerçek terörle mücadeleyi güçlendirmez; tam tersine, terörle mücadele kavramının içini boşaltır ve hukuk devletinin temelini aşındırır.

Terörle mücadele, bütün bir toplumu potansiyel şüpheli hâline getirme faaliyeti değildir.

8-Devlet Gücü Karşısında Savunmasız Bireylerin Hakları

Bir ülkede iktidar, devletin siyasi, idari, ekonomik ve güvenlik mekanizmalarını elinde yoğunlaştırmışsa bu gücün kimlere karşı ve ne amaçla kullanıldığı, hukuk devleti açısından en kritik sorulardan biridir.

Bugün Türkiye’de sorgulanması gereken de budur: Devletin imkânları bütün vatandaşların haklarını korumak için mi seferber ediliyor, yoksa belirli bir kesimi baskı altında tutmak için mi?

Bir yanda hukuk devletinden, bağımsız yargıdan ve terörle mücadeleden söz edilirken diğer yanda “yeniden yapılanma” adı altında cezaevindeki insanların ailelerine yardım eden, çocukların eğitim masraflarını karşılayan ve yalnızca dayanışma gösteren insanlar hedef alınabilmektedir.

Bu insanların çoğu ne ekonomik güce ne de siyasi desteğe sahiptir. Yaptıkları şey; birbirlerine tutunmak, çocuklarını büyütmek ve hayatta kalmaya çalışmaktır.

Devletin bütün kurumları ve kaynakları bir tarafta; ekonomik ve sosyal bakımdan kırılgan, çoğu zaman yalnız bırakılmış aileler diğer tarafta…

Bu orantısızlık, “yeniden yapılanma” söyleminin aslında neye hizmet ettiğini açıkça göstermektedir.

Hukuk devleti, gücün en zayıf kesimler üzerinde sınırsızca kullanılabildiği bir düzen değildir. Tam tersine, devletin gücünü sınırlayan ve en savunmasız insanları koruyan bir sistemdir.

Bir iktidarın gerçek sınavı, kendisine karşı çıkanları ne kadar etkisiz hâle getirebildiği değil, en güçsüz, en yalnız ve en savunmasız insanların haklarını ne ölçüde koruyabildiğidir.

5. Yolsuzluk İddiaları Karşısında Hukuki Hesap Verebilirlik ve Soruşturmaların Şeff aflığı

Son dönemde Türkiye’de kamuoyuna yansıyan fon işlemlerine ilişkin usulsüzlük ve yolsuzluk iddiaları, kamu kaynaklarının denetimi, soruşturmaların şeffaflığı ve hukuki hesap verebilirlik bakımından önemli tartışmaları beraberinde getirmiştir.

Söz konusu iddialar kapsamında adı gündeme gelen eski Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak, avukatı aracılığıyla yaptığı açıklamada, soruşturmaya konu işlemlerin 2024–2026 dönemine ait olduğunu, kendisinin ise 2020 yılında görevinden ayrıldığını belirterek iddialarla herhangi bir bağlantısının bulunmadığını savunmuştur.

Yapılan açıklamalarda, soruşturmanın geçmişte yaşanan siyasi olaylarla ilişkilendirilmesi ve dış güçlerin müdahalesi olarak değerlendirilmesi dikkat çekmektedir. Ancak ortada ciddi yolsuzluk ve usulsüzlük iddiaları varken, asıl üzerinde durulması gereken bu iddiaların doğru olup olmadığı ve varsa sorumluların kimler olduğudur. Konunun sürekli örgütsel bağlantılar veya dış güçler üzerinden tartışılması, asıl meselenin geri planda kalmasına neden olabilir.

Bu durum, makalenin başından beri üzerinde durduğumuz sorunu bir kez daha gündeme getirmektedir: Somut olayların ve kişisel sorumlulukların araştırılması yerine, genel örgütsel suçlamaların ön plana çıkarılması.

Bir tarafta cezaevinde bulunan kişilerin ailelerine yardım eden insanlar, “yeniden yapılanma” iddialarıyla soruşturmalara konu olabilmektedir. Diğer tarafta ise kamuoyuna yansıyan yolsuzluk iddiaları, benzer örgütsel bağlantı ve dış müdahale söylemleriyle açıklanmaya çalışılmaktadır.

Oysa her iki durumda da yapılması gereken aynıdır: İddiaların somut delillerle araştırılması, gerçekten suç işlenip işlenmediğinin ortaya konulması ve sorumluluğun yalnızca ilgili kişilerin kendi fiilleri üzerinden belirlenmesi.

Bir çocuğun eğitim masrafını karşılayan kişi de hakkında yolsuzluk iddiası bulunan kişi de aynı hukuk kurallarına tabi olmalıdır. Hiç kimse yalnızca ilişkileri nedeniyle suçlu kabul edilmemeli, hiç kimse de genel siyasi açıklamalarla hukuki denetimin dışında bırakılmamalıdır.

Sonuç olarak, “yeniden yapılanma” ve benzeri söylemlerin farklı olaylarda tekrar edilmesi, bu iddiaların arkasındaki somut gerçeklerin araştırılması gerekliliğini ortadan kaldırmaz. Hukuk devletinde önemli olan, suçlamaların kimlere yöneltildiği değil, hangi delillere dayandığı ve herkes için aynı hukuk kurallarının uygulanıp uygulanmadığıdır.

Bu noktada, benzer söylemlerin farklı olaylarda nasıl sonuçlar doğurabildiği üzerinde durmak gerekir.

Böylece gerçek sorumluların üzerine gidilmek yerine hedef saptırılıyor, suçsuz insanlar kolayca şüpheli ilan edilebiliyor, korku iklimi tazeleniyor ve devlet ile milletin kaynaklarının talanı, “terörle mücadele” perdesi arkasında devam edebiliyor.

“Yeniden yapılanma” retoriği, bir yandan cezaevindeki insanların ailelerine yapılan yardımı suç hâline getirirken diğer yandan iktidar çevresindeki yolsuzlukları da aynı söylemlerle örtbas etmeye yarıyor.

İki farklı alanda, aynı söylemin iki farklı işlevi:

Biri baskı aygıtı, diğeri yolsuzluk kalkanı.

“Yeniden yapılanma” ve örgütsel bağlantı söylemleri, zamanla yalnızca terörle mücadelede değil, siyasi tartışmalarda da sıkça kullanılan bir araca dönüşmüştür. Bu söylemler, bir yandan toplumda korku ve şüphe ortamı yaratırken diğer yandan iktidar çevrelerine yöneltilen yolsuzluk iddialarının üzerini örtmek için kullanıldığı eleştirilerine konu olmaktadır.

Bir tarafta cezaevindeki insanların ailelerine yardım eden kişiler örgütsel faaliyet yürütmekle suçlanırken diğer tarafta kamuoyuna yansıyan yolsuzluk ve usulsüzlük iddiaları, dış güçler ve örgütsel bağlantılar üzerinden açıklanmaya çalışılmaktadır.

Böylece asıl tartışılması gereken konular geri planda kalmakta, insanların dikkati başka yönlere çekilebilmektedir. Üstelik bu tür suçlamalar, yalnızca hakkında soruşturma yürütülen kişileri değil, onlarla sosyal veya ailevi bağları bulunan insanları da etkileyerek toplumdaki korku ve güvensizlik ortamını derinleştirebilmektedir.

İnsani yardımlaşmanın suç şüphesi altında bırakılması ile yolsuzluk iddialarının sürekli örgütsel bağlantılar üzerinden açıklanmaya çalışılması, aynı temel sorunu gündeme getirmektedir: Gerçeklerin araştırılması yerine suçlamaların ve siyasi söylemlerin ön plana çıkması.

Bu nedenle asıl ihtiyaç duyulan şey, insanların geçmişleri veya ilişkileri nedeniyle suçlanmadığı, yolsuzluk iddialarının üzerinin siyasi açıklamalarla örtülmediği ve herkesin aynı kurallara tabi olduğu bir düzenin kurulmasıdır.

6. İktidarın Ayrıcalıkları ve Adaletsizliğin Gölgesinde Kalan Hayatlar

Bir yanda siyasi ve ekonomik gücü elinde bulunduran, saraylarda, köşklerde ve yalılarda geniş imkânlar içinde yaşayan kesimler; diğer yanda ise hayatta kalmaya çalışan, ailelerinin geçimini sağlamaya uğraşan ve örgütsel bağlantı iddiaları nedeniyle soruşturmalara konu edilen insanlar bulunmaktadır.

Bir tarafta “terörle mücadele” ve “yeniden yapılanma” söylemleriyle operasyonlar yürütülürken diğer tarafta ülkenin kaynaklarının nasıl kullanıldığına ve kamuoyuna yansıyan yolsuzluk iddialarına ilişkin ciddi sorular gündeme gelmektedir.

Toplumun dikkati sürekli güvenlik ve terörle mücadele konularına yöneltilirken, kamu kaynaklarının kullanımı ve siyasi sorumluluklara ilişkin tartışmaların geri planda kaldığı yönünde eleştiriler bulunmaktadır.

Yargı ve kolluk mekanizmalarının siyasi etkilerden bağımsız hareket edip etmediği, hukukun herkes için eşit uygulanıp uygulanmadığı ve kamu gücünün kimlerin yararına kullanıldığı, bu noktada cevaplanması gereken önemli sorulardır.

Ortaya çıkan tablo, iki farklı kesimin yaşadığı koşullar arasındaki derin eşitsizliği göstermektedir:

- Bir yanda özgürlüğünden mahrum kalan, ekonomik ve sosyal güçlüklerle mücadele eden, aileleri ve çocuklarıyla birlikte yalnız bırakıldığını hisseden insanlar;
- Diğer yanda siyasi ve ekonomik gücün sağladığı imkânlardan yararlanan, rahat ve ayrıcalıklı koşullarda yaşamını sürdüren kesimler.

Bir kesim, “terörle mücadele” ve “yeniden yapılanma” iddiaları kapsamında özgürlüğünü, işini ve ailesiyle geçireceği yılları kaybederken diğer kesimin sahip olduğu ayrıcalıklar ve kamu kaynaklarının kullanımı hakkındaki iddialar yeterince açıklığa kavuşturulamamaktadır.

Hukukun, gücü elinde bulunduranlar için bir koruma aracına, ekonomik ve sosyal açıdan güçsüz insanlar için ise bir baskı unsuruna dönüşmesi, hukuk devletinin temel anlayışıyla bağdaşmaz.

Bu nedenle mesele yalnızca hukuki sorunlardan ibaret değildir. Aynı zamanda toplumun adalet duygusunu, vicdanını ve devlete duyduğu güveni de ilgilendirmektedir.

Bir tarafta kaybedilen özgürlükler, parçalanan aile hayatları ve ekonomik sıkıntılar; diğer tarafta güç, ayrıcalık ve kamu kaynaklarının kullanımına ilişkin cevapsız kalan sorular bulunmaktadır. Bu karşıtlık, yalnızca hukuki değil, aynı zamanda ciddi bir toplumsal ve ahlaki sorundur.

7. Sonuç: Hukuk, İnsani Dayanışmayı Cezalandırma Aracı Olamaz

Bugün “güncel yapılanma” ve “yeniden yapılanma” başlıkları altında yürütülen soruşturmaların hukuki sınırları titizlikle incelenmelidir.

Devletin gerçek suç faaliyetlerini soruşturma ve suç işleyenleri cezalandırma yetkisi vardır.

Ancak bu yetki, insanların sosyal ilişkilerini, insani yardımlaşmalarını ve aile dayanışmasını sınırsız biçimde suç şüphesi altına alma yetkisi değildir.

AİHM'in Yalçınkaya, Demirhan ve Yasak kararları açıkça ortaya koymuştur ki terör örgütü üyeliği suçlamalarında otomatik delil değerlendirmesi ve bireysel sorumluluğun göz ardı edilmesi kabul edilemez. Her mahkûmiyet, hukuka uygun deliller, kişisel kast ve suçun bütün unsurları çerçevesinde değerlendirilmek zorundadır.

Bunun yanında, cezaevindeki insanların ailelerine yardım eden kişilerin de yeni bir örgütsel suçlamanın konusu yapılması, son derece ciddi bir hukuki ve insani sorundur.

Bir çocuğun eğitimine katkıda bulunmak suç değildir.

Ekonomik sıkıntı yaşayan bir anneye destek olmak suç değildir.

Cezaevindeki bir insanın ailesini yalnız bırakmamak suç değildir.

İnsani yardımlaşma, ancak somut bir suç fiilinin unsurları oluştuğunda ceza hukuku kapsamında değerlendirilebilir. Yardımın kendisi, örgütsel suçun otomatik kanıtı olamaz.

Hukuk, insanları cezalandırmanın ötesinde, onların onurunu ve temel haklarını korumak zorundadır. Bunu yapamadığı anda hukuk olmaktan çıkar; gücü meşrulaştıran bir araca dönüşür.

Devletin gücü, kaç kişiyi gözaltına aldığıyla veya kaç operasyon yaptığıyla ölçülmez.

Gerçek devlet gücü, en güçsüz vatandaşının hakkını koruyabilme iradesinde saklıdır.

Önce insanları hukuki niteliği tartışmalı delillerle mahkûm etmek, ardından onların ailelerine yardım edenleri yeni bir suçlamanın konusu yapmak, hukuk devleti açısından iki ayrı ve birbirini ağırlaştıran sorundur.

Bir ülkede insanlar iyilik yapmaktan, yardımlaşmaktan ve zor durumdaki ailelere el uzatmaktan korkmaya başlamışsa artık yalnızca ceza hukukunun değil, toplumun vicdanının da sorgulanması gerekir.

Çünkü hiçbir siyasi dönem, hiçbir güvenlik politikası ve hiçbir örgüt suçlaması,insanın insana yardım etme sorumluluğunu ortadan kaldıramaz.

Hukuk devleti, insanların birbirine yardım etmesinden korkan değil, bu dayanışmayı güvence altına alan bir devlet olmalıdır.

Av. Mahmut Haldungil

DİPNOTLAR VE KAYNAKÇA

[1] Yüksel Yalçınkaya/Türkiye

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, AİHS'nin 7, 6 ve 11. maddelerinin ihlal edildiğine hükmetmiştir. Ayrıca 46. madde kapsamında, sistemik soruna yönelik genel tedbirler alınması gerektiğine dikkat çekmiştir.

Resmî karar: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-227636

[2] Demirhan ve Diğerleri/Türkiye

Demirhan ve Diğerleri/Türkiye, Başvuru No. 1595/20 ve diğer 238 başvuru, 22

Temmuz 2025.

Mahkeme, ByLock kullanımına ilişkin kategorik yaklaşım nedeniyle AİHS'nin 7. ve 6. maddelerinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

Karar: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-251739

[3] Yasak/Türkiye

13AİHM Büyük Daire, Yasak/Türkiye, Başvuru No. 17389/20, 5 Mayıs 2026.

AİHS'nin 7. maddesi kapsamında kişisel ceza sorumluluğu, manevi unsur, kast ve bireyselleştirilmiş değerlendirme; ayrıca 3. madde kapsamında cezaevi koşulları.

Karar özeti: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-14602

[4] Avrupa Komisyonu, Türkiye 2025 Raporu

Avrupa Komisyonu, Türkiye 2025 Raporu, SWD(2025) 756 final, 4 Kasım 2025. 16

Yargı bağımsızlığı, temel haklar, terörle mücadele mevzuatı ve Avrupa İnsan Hakları

Sözleşmesi standartlarına ilişkin değerlendirmeler.

Rapor: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025SC0756

[5] Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, m. 20, 36, 38 ve 41.

Özel hayatın korunması, adil yargılanma hakkı, suç ve cezaların kanuniliği, ceza sorumluluğunun şahsiliği ve ailenin korunmasına ilişkin hükümler.

[6] 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, m. 2, 20, 21, 220 ve 314.

Kanunilik, ceza sorumluluğunun şahsiliği, kast ve örgüt suçlarına ilişkin hükümler.

Yardımın suç oluşturup oluşturmadığı, ilgili suç tipinin bütün maddi ve manevi unsurları çerçevesinde değerlendirilmelidir.

[7] Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, m. 6, 7, 8, 11 ve 46.

Adil yargılanma hakkı, kanunilik ilkesi, özel ve aile hayatına saygı hakkı, örgütlenme özgürlüğü ve kesinleşmiş kararların uygulanmasına ilişkin hükümler.

[8] AİHM Kararlarının Uygulanmasının Denetimi

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının uygulanması, Avrupa Konseyi

Bakanlar Komitesinin denetimine tabidir.

Hukuki dayanak: AİHS m. 46.

Bu belge 23 Kasım 2026 tarihinde amsterdamlawcenter.com adresinden indirildi. Güncel sürüm: https://amsterdamlawcenter.com/tr/yeniden-yapilanma-iddialari-baglaminda-insani-yardim-faaliyetlerinin-suc-olarak-nitelendirilmesi-ve-sistematik-hak-ihlalleri/